

Rättsfallssamlingen

Mål C-181/19

Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle mot JD

(begäran om förhandsavgörande från Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen)

Domstolens dom (stora avdelningen) av den 6 oktober 2020

”Begäran om förhandsavgörande – Fri rörlighet för personer – Arbetstagare – Förordning (EU) nr 492/2011 – Artikel 7.2 – Likabehandling – Sociala förmåner – Artikel 10 – Skolbarn – Direktiv 2004/38/EG – Artikel 24 – Socialt bistånd – Förordning (EG) nr 883/2004 – Artikel 4 – Artikel 70 – Särskilda icke avgiftsfinansierade kontantförmåner – Migrerande arbetstagare som har underhållsberättigade skolbarn i den mottagande medlemsstaten”

1. *Fri rörlighet för personer – Arbetstagare – Uppehållsrätt för familjemedlemmar – En migrerande arbetstagares eller före detta migrerande arbetstagares barn som studerar i den mottagande medlemsstaten – Förälder som har den faktiska vårdnaden om barnet – Uppehållsrätt som enbart grundar sig på artikel 10 i förordning nr 492/2011 – Skyldighet att uppfylla villkoren i direktiv 2004/38 – Föreligger inte – Nämda förälders förlust av ställning som arbetstagare – Saknar betydelse*
(Europaparlamentets och rådets förordning nr 492/2011, artikel 10; Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38)

(se punkterna 35, 37–39 och 49)

2. *Fri rörlighet för personer – Arbetstagare – Likabehandling – Sociala förmåner – Begrepp – Social förmån som syftar till att säkerställa förmånstagarnas uppehälle – Omfattas*
(Europaparlamentets och rådets förordning 492/2011, artikel 7.2)

(se punkterna 41 och 42)

3. *Fri rörlighet för personer – Arbetstagare – Likabehandling – Sociala förmåner – Personkrets som omfattas – En migrerande arbetstagares eller före detta migrerande arbetstagares barn som studerar i den mottagande medlemsstaten – Förälder som har den faktiska vårdnaden om barnet – Nämda förälders förlust av ställning som arbetstagare – Saknar betydelse*
(Artikel 45 FEUF; Europaparlamentets och rådets förordning 492/2011, artiklarna 7.2 och 10)

(se punkterna 43–48, 50–55)

4. *Fri rörlighet för personer – Arbetstagare – Likabehandling – Sociala förmåner – Nationell lagstiftning enligt vilken en före detta migrerande arbetstagare och dennes barn, som kan göra gällande en självständig uppehållsrätt på grund av barnens skolgång i den mottagande medlemsstaten, inte kan komma i åtnjutande av förmåner som syftar till att säkerställa deras uppehälle – Otillåtet – Skäl – Undantag från principen om likabehandling av unionsmedborgare på området för socialt bistånd – Otillämplighet – Den berörda unionsmedborgaren har även uppehållsrätt i egenskap av arbetssökande – Saknar betydelse*
(Europaparlamentets och rådets förordning nr 492/2004, artiklarna 7.2 och 10; Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38, artikel 24.2)

(se punkterna 55, 58–65, 69–73, 77 och 79 samt punkt 1 i domslutet)

5. *Social trygghet – Migrerande arbetstagare – Likabehandling i den mening som avses i artikel 4 i förordning nr 883/2004 – Tillämpningsområde – Särskilda icke avgiftsfinansierade kontantförmåner – Omfattas*
(Europaparlamentets och rådets förordning 883/2004, artiklarna 3.3, 4 och 70.2)

(se punkt 83)

6. *Social trygghet – Migrerande arbetstagare – Likabehandling – Nationell lagstiftning enligt vilken en före detta migrerande arbetstagare och dennes barn, som kan göra gällande en självständig uppehållsrätt på grund av barnens skolgång i den mottagande medlemsstaten, inte kan komma i åtnjutande av förmåner som syftar till att säkerställa deras uppehälle – Otillåtet – Skäl – Undantag från principen om likabehandling av unionsmedborgare på området för socialt bistånd – Otillämplighet*
(Europaparlamentets och rådets förordningar nr 883/2004, artiklarna 3.1, 3.3, 4 och 70.2, och nr 492/2011, artikel 10; Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38, artikel 24.2)

(se punkterna 84–89 samt punkt 2 i domslutet)

Resumé

En före detta migrerande arbetstagare och dennes barn som har uppehållsrätt på grund av barnens skolgång får inte automatiskt undantas från grundläggande sociala förmåner enligt nationell rätt på grund av att arbetstagaren har blivit arbetslös

JD är en polsk medborgare som sedan år 2013 bor med sina två underåriga döttrar i Tyskland, där döttrarna går i skola. Under åren 2015 och 2016 hade JD flera anställningar i denna medlemsstat innan han blev arbetslös. Från september 2016 till juni 2017 erhöll familjen bland annat grundläggande sociala förmåner enligt tysk lagstiftning, det vill säga "understöd vid arbetslöshet" för JD (Arbeitslosengeld II) och "socialbidrag" för barnen (Sozialgeld). Sedan den 2 januari 2018 är JD på nytt heltidsanställd i Tyskland.

JD ansökte hos den behöriga tyska myndigheten, Jobcenter Krefeld, om fortsatt utbetalning av nämnda förmåner för perioden juni–december 2017. Myndigheten avtog emellertid hans ansökan med motiveringen att JD under den omtvistade perioden inte hade behållit sin ställning som arbetstagare och vistades i Tyskland i egenskap av arbetssökande. JD överklagade detta beslut, vilket bifölls. Jobcenter Krefeld överklagade den domen till Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Överdomstolen för socialrättsligamål i Nordrhein-Westfalen, Tyskland).

Efter det att sistnämnda domstol ingett en begäran om förhandsavgörande preciserade EU-domstolen, i en dom som meddelades av stora avdelningen den 6 oktober 2020, de rättigheter som tillkommer en före detta migrerande arbetstagare, som har underhållsskyldiga barn i skolan i den mottagande medlemsstaten, mot bakgrund av förordningarna nr 492/2011¹ och nr 883/2004² samt direktiv 2004/38.³

Efter det att domstolen konstaterat att de aktuella trygghetsförmånerna kan anses utgöra en ”social förmån” i den mening som avses i förordning nr 492/2011, slog den för det första fast att denna förordning utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken en tidigare migrerande arbetstagare och dennes barn, vilka samtliga har en självständig uppehållsrätt enligt denna förordning⁴ på grund av barnens skolgång, under alla omständigheter automatiskt saknar rätt till sådana förmåner.

För att komma fram till denna slutsats erinrade domstolen först om att den uppehållsrätt som barn till en (före detta) migrerande arbetstagare tillerkänns för att säkerställa deras rätt till utbildning, och den härledda uppehållsrätt som tillerkänns den förälder som har vårdnaden om dem, ursprungligen följer av föräldrarnas ställning som arbetstagare. När den väl har förvärvats blir denna rättighet emellertid självständig och kan förlängas efter det att denna ställning förlorats. Domstolen slog därefter fast att personer som har en sådan uppehållsrätt även har rätt till likabehandling i förhållande till landets egna medborgare i fråga om beviljande av sociala förmåner enligt förordning nr 492/2011.⁵ Detta gäller även om de inte längre kan åberopa en ställning som arbetstagare, vilken låg till grund för deras ursprungliga uppehållsrätt. En sådan tolkning innebär således att en person som har för avsikt att tillsammans med sin familj lämna sin ursprungsmedlemsstat för att arbeta i en annan medlemsstat inte behöver utsätta sig för risken – för det fall personen i fråga förlorar sin anställning – att tvingas avbryta sina barns skolgång och återvända till sitt ursprungsland på grund av att han eller hon inte kan komma i åtnjutande av de sociala förmåner som utgår enligt nationell rätt och som skulle säkerställa familjen uppehälle.

Domstolen slog slutligen fast att den mottagande medlemsstaten – i ett fall som det förevarande – inte kan åberopa undantaget från principen om likabehandling på området för socialt bistånd i direktiv 2004/38.⁶ Detta undantag gör det möjligt att vägra att bevilja socialt bistånd till vissa kategorier av personer, nämligen bland annat personer som enligt detta direktiv har en

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 av den 5 april 2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen (EUT L 141, 2011, s. 1).

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (EUT L 166, 2004, s. 1, och rättelse i EUT L 200, 2004, s. 1).

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG (EUT L 158, 2004, s. 77, och rättelser i EUT L 229, 2004, s. 35 och i EUT L 197, 2005, s. 34).

⁴ Artikel 10 i förordning nr 492/2011.

⁵ Artikel 7.2 i förordning nr 492/2011.

⁶ Artikel 24.2 i direktiv 2004/38.

uppehållsrätt för att söka arbete i den mottagande medlemsstaten. Undantaget syftar till att undvika att dessa personer blir en orimlig börda för det sociala biståndssystemet i denna medlemsstat. Detta undantag ska emellertid tolkas restriktivt och får endast tillämpas på personer vars uppehållsrätt endast grundar sig på nämnda direktiv. I förevarande mål har de berörda personerna visserligen en uppehållsrätt med stöd av detta direktiv⁷ på grund av att den berörda föräldern söker arbete. Eftersom de även kan göra gällande en självständig uppehållsrätt enligt förordning nr 492/2011, kan detta undantag emellertid inte åberopas gentemot dem. En nationell lagstiftning som utesluter dem från all rätt till sociala förmåner inför således en skillnad i behandling vad gäller sociala förmåner i förhållande till landets egna medborgare, vilken strider mot denna förordning.⁸

Domstolen slog för det andra fast att en (tidigare) migrerande arbetstagare och dennes barn, som har uppehållsrätt enligt förordning nr 492/2011 och som är anslutna till systemet för social trygghet i den mottagande medlemsstaten, även har rätt till likabehandling enligt förordning nr 883/2004.⁹ Det förhållande att de inte ges någon rätt till de aktuella sociala trygghetsförmånerna utgör således en skillnad i behandling i förhållande till landets egna medborgare. Denna skillnad i behandling strider mot sistnämnda förordning,¹⁰ eftersom det undantag som föreskrivs i direktiv 2004/38,¹¹ av samma skäl som angetts av domstolen i samband med förordning nr 492/2011, inte kan tillämpas på situationen för en sådan arbetstagare och dennes skolbarn.

⁷ Artikel 14.4 b i direktiv 2004/38.

⁸ Artikel 7.2 i förordning nr 492/2011, jämförd med artikel 10 i samma förordning.

⁹ Artikel 4 i förordning nr 883/2004.

¹⁰ Artikel 4 i förordning nr 883/2004.

¹¹ Artikel 24.2 i direktiv 2004/38.